

מתיקות החפץ חיים

שו"ת בעניינים אקטואליים

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

בס"ד

גליון מס' 7 | פרשת שלח לך | תש"פ

כלל ב' - לשון הרע באפי תלתא

ה. שליח ב"ד למה הותר לו לשוה"ר

שאלת חכם: מבואר כאן בח"ח (וכן לעיל בכלל א') שלשליח ב"ד אין איסור לשוה"ר, הן כשמספר לב"ד שחירפו וגידפו אותו כשמילא את שליחותם, והן כשמספר לב"ד שחירפו וגידפו אותם, ויש להבין מה הטעם והסברא בזה.

תשובה: כתב הריטב"א (מועד קטן טז). שהוא משום שיזהר כל אדם שלא יבוא לבזות את בית הדין, [ובזה שמבזה את השליח הוי כמבזה את בית הדין] ובודאי שכ"ז רק לאחר שהגיע השליח ממש לבעל הדין ובכ"ז עמד וביזה, אבל התקשרויות בדואר ובטלפון וכיו"ב לא.

ו. לספר לב"ד על חירופין וגידופין

שאלה: ראובן יהודי בעה"ב כל פעם שפוגש בשכנו הוצברג הרי הוא מחרפו ומגדפו. האם מותר לו לספר זאת לב"ד או לא. (באר מים חיים - ס"ק א', ד"ה הרי)

תשובה: רק לשליח ב"ד הותר בכל גווני אבל לסתם אדם אסור, ורק במקום תועלת הרי זה מותר.

ז. חירף וגידף במכתב לשליח ב"ד

שאלת חכם: ראובן שהוא שליח ב"ד, שלח הודעות או כתב במכתב לשמעון לבוא לב"ד, שמעון היה חצוף ולא רק שלא בא, אלא גם השיב בהודעות או כתב במכתב חירופין וגידופין עליו ועל ב"ד. האם מותר לשליח ב"ד להראות זאת לב"ד או לא. [רמז - האם יש הבדל בין מכתב / הודעה - לבין אם השליח מגיע בעצמו פנים מול פנים]

תשובה: מבואר באותו ענין ד"היתרא דשליחא בי דינא" [היתר של שליח ב"ד] שרק כשהשליח ב"ד הגיע ממש לאותו אדם שהזמינו ואז עמד וחירפו דמותר לו לספר לב"ד, אבל בענין אחר לא דאפשר שאם היה מגיע אליו השליח ממש היה מתבייש ולא היה מעיז פניו לחרף ולגדף. (וכן איתא בריטב"א. מועד קטן טז.)

ח. לוי תמיד מסייע לבוס בעבודה

שאלה: ראובן מספר לשמעון: "אתה יודע, לוי תמיד הולך ומסייע לבוס בעבודה" ודיבור זה יש לו שני פנים, לפעמים יש בו עוולה - שרצונו לומר שהוא תמיד הולך ומחניף לו ומתכוון לגנותו, ולפעמים אין בו עוולה - שהוא מתכוון להגיד שהוא בעל חסד שמסייע לכול מי שצריך עזרה. האם דיבור זה מותר לומר באפי תלתא [בפני שלושה] או לא. (מקור החיים - ס"ב)

המשך סעיף א'

א. עד מתי מותר להשיב למחרפו

שאלת חכם: עד מתי נחשב לשעת מעשה, שיהא מותר להשיב למחרפו ולמגדפו. (ח"ח לעיל בפתיחה לאוין ח' - ט', באר מים חיים - ס"ק ט')

תשובה: מבואר לעיל, שלאחר שכבר נח ורוגזו אסור לו להעיר רוחו ולנקום או לנטור לו, וכדברי הסמ"ע שכתב (חור"מ, סימן תכ"א - ס"ק כ"ד) שכל עוד הוא בחימומו, אף לאחר שחבירו פסק לחרפו או להכותו מותר לו להשיב.

ב. להשיב למי שכתב נגדו בעיתון

שאלה: ראובן יש לו טור בעיתון מסוים, ובאחד מהימים כתב עמוד שלם על שמעון כמה הוא לא מתנהג טוב עם העובדים שלו, וגם תקף אותו אישית על האופי הקשה שלו, וכל כיו"ב. האם מותר לשמעון להשיב על דבריו ולחרפו ולגנותו או לא. (באר מים חיים - ס"ק א', ד"ה ואפילו וכו', רמז - שים לב שראובן לא סתם חרף וגידף אלא היה זה ברבים)

תשובה: מותר לשמעון ע"פ דין לחרפו ולגנותו, ואפי' שלא באפי תלתא.

ג. כותב בעיתון תחקיר למשך שבוע ימים

שאלה: ראובן העיתונאי שיש לו טור קבוע בעיתון, החליט באחד מהימים לכתוב תחקיר מסוים על שמעון שיתפרס על פני שבוע שלם, שמעון ששם לב לזה ביום הראשון, החליט להשיב לראובן מנה אחת אפיים כדי שלא יעז להמשיך לכתוב עליו, ולכך פנה לעיתון יותר מפורסם לפרסם כנגד ראובן שעי"ז ישקוט ולא יחרפנו עוד. האם זה מותר או לא. (באר מים חיים - ס"ק א', ד"ה ואפילו)

תשובה: מותר לו לעשות כן, בשביל תועלת להבא שלא יחרפנו עוד.

ד. בחור פופולרי ללא גבולות

שאלה: לפעמים מצוי בחברה שאחד מהבחורים הפופולריים, יורד על אחד מהבחורים החלשים כמה שהוא שוטה ופתי ומבאיש את ריחו. האם מותר לאותו בחור להשיב לו מנה אחת אפיים עם משהו עסיסי שיש לו לספר עליו, ועי"ז ישתיק אותו ולא יחרפנו עוד או לא. (באר מים חיים - ס"ק א', ד"ה ואפילו)

תשובה: מותר לו לעשות כן, בשביל תועלת להבא שלא יחרפנו עוד.

תשובה: מותר לומר כן באפי תלתא, [בפני שלושה] וטעם הדבר: דכיון שאומר הדברים בפני שלושה, יודע בודאי שיבואו הדברים לאוזניו דחברא אית ליה, (שחברך - חבר יש לו) ועל כן שומר הוא את עצמו בעת האמירה לומר באופן שלא יהיה ניכר מלשונו לשון גנאי.

ט. ללוי תמיד יש מצית הוא לא זו מבלעדיו

שאלה: ראובן שואל משמעון אם יש לו מצית להדלקת אש, ואומר לו שמעון: "אין לי, אבל ללוי תמיד יש מצית הוא לא זו בלעדיו" ודיבור זה יש לו שני פנים, לפעמים יש בו עוולה - שהוא מתכוון שלוי מעשן תמיד כמו קיטור ויש בזה גנאי, [ובמיוחד שאסור הוא] ולפעמים אין בו עוולה - שהוא מתכוון שלוי בעל חסד ויודע שמוצר זה יש בו צורך להרבה אנשים, ולכן סוחב עמו את זה לכל מקום. האם דיבור זה מותר לומר באפי תלתא [בפני שלושה] או לא. (מקור החיים - ס"ב)

תשובה: מותר לומר כן באפי תלתא, [בפני שלושה] והטעם: כנזכר לעיל באות ח'

י. לוי תמיד הולך ומסייע לראש ישיבה

שאלה: בחדר אוכל בישיבה, ראובן מספר לשמעון: "לוי תמיד הולך ומסייע לראש ישיבה" ודיבור זה יש לו שני פנים, לפעמים יש בו עוולה - שרצונו לומר שהוא תמיד הולך ומחניף לו ומתכוון לגנותו, ולפעמים אין בו עוולה שהוא מתכוין לומר כמה מקבל הוא, ורוצה לידבק במידותיו של הראש ישיבה ולשמשו. האם דיבור זה מותר לומר באפי תלתא [בפני שלושה] או לא. (מקור החיים - ס"ב)

תשובה: מותר לומר כן באפי תלתא, [בפני שלושה] והטעם: כנזכר לעיל באות ח'

יא. לוי תמיד יושב ליד המשגיח קטן בישיבה

שאלה: עוד מצוי בבחורי ישיבה, שראובן מספר על לוי "אתה יודע הוא תמיד יושב ליד המשגיח קטן בישיבה" ודיבור זה יש לו שני פנים, לפעמים הוא מתכוין לגנותו - שהוא בודאי מספר לו מה קורה עם הבחורים, ולפעמים זה לשבח - שרוצה לידבק בו ולהתעלות רוחנית מאשר אם ישב בשורה האחרונה. האם דיבור זה מותר לומר באפי תלתא [בפני שלושה] או לא. (מקור החיים - ס"ב)

תשובה: מותר לומר כן באפי תלתא, [בפני שלושה] והטעם: כנזכר לעיל באות ח'

יב. תקנון בכוללים / בישיבות / בעבודה

שאלה: מצוי הרבה פעמים במקום עבודה או בכוללים וכן בישיבות, שיש תקנון מסוים על התנהלות המקום. יום אחד ניגש לוי לאחראי ושאלו מה זה ועל מה זה, מהיכן יצא תקנון זה, והאחראי ענה לו דע לך - זה "ע"פ פעלו של שמעון הוא עומד מאחורי זה" ודיבור זה יש לו שני פנים, לפעמים לגנאי - לומר לו שאני לא מסכים עם כל הדברים המוזרים שכתב כאן, ולפעמים לשבח - לומר לו שכל הכבוד לו על ההירתמות למשימה זו. האם דיבור זה

מותר לומר באפי תלתא [בפני שלושה] או לא. (מקור החיים - ס"ב)

תשובה: מותר לומר כן באפי תלתא, [בפני שלושה] והטעם: כנזכר לעיל באות ח'

יג. היתירא דאפי תלתא [בפני שלושה] בגנאי גמור

שאלה: יש לדקדק האם ההיתר של אפי תלתא [בפני שלושה] שייך רק באופן שבטקסט שאומר איננו גנאי גמור, ורק אז אפשר לפרשו לשבח, או גם כשאומר בטקסט גנאי גמור, נוכל לחתור חתירה וללמד זכות לשבח, וממילא גם אז יהיה מותר לומר באפי תלתא. [בפני שלושה]

תשובה: כל ההיתר רק בדבר שאיננו גנאי גמור דאז שייך לפרשו להיתר, אבל בגנאי גמור לא שייך לפרשו בענין אחר ואסור, וע"י לחתור חתירה לא נוכל להתיר זאת.

יד. היתירא דאפי מרא [בפניו]

שאלה: בההיתר הנ"ל [כשאינו גנאי גמור] כשראובן מספר זאת, ויש אפשרות לפרשו בשני עניינים וכנ"ל. הלך ראובן וסיפר זאת רק ללוי ויודע בודאי שהיה אומר זאת גם בפני המדובר, לאחר זמן כשחזר לביתו עלו בלבו הרהורי תשובה, אולי לא עשה בסדר משום שלא היה זאת באפי תלתא. [בפני שלושה] מה הדין האם זה מותר או לא. (באר מים חיים - ס"ק ב', ד"ה היוצא)

תשובה: גם בינו לבין עצמו [שלא באפי תלתא] הרי זה מותר אם יודע בודאי שהיה אומר כן אף בפני המדובר, והטעם שאז בודאי היה אומר זאת במנגינה שיתפרש לצד שאין בו גנות.

טו. להחמיר ולאטום אוזנו

שאלה: לוי ששמע את ראובן מספר דבר באפי תלתא [בפני שלושה] ויש בו לפרשו לשני הצדדים. האם מותר לו לשמוע או שיש ענין להחמיר ולאטום אוזנו כיון שיש כאן צד שיכול להתפרש לגנאי. וכן מה יהא הדין כשמספר בינו לבין עצמו [שלא באפי תלתא] האם מותר לו לשמוע או לא. (באר מים חיים - ס"ק ב', ד"ה היוצא)

תשובה: אין על השומע שום איסור ומותר לו, ואף כשמספר בינו לבין עצמו [שלא באפי תלתא] ג"כ מותר.

טז. צופה במשחק כדורגל בקיוסק

שאלה: ראובן שמע את שמעון מספר [לא בפני שלושה] על לוי האברך, שצופה בהנאה מרובה במשחק כדורגל שנמצא באחד מהקיוסקים, ודבר זה גנאי גמור לאברך בן תורה, ועכשיו רוצה ראובן לילך ללוי האברך ולספר לו מה אמר עליו שמעון, ויודע הוא בעצמו שהיה אומר זאת אף בפניו של שמעון. [כך משער הוא לפי אופיו] האם מותר לו או לא. (שים לב - כאן מדובר ברכילות, ורק העביר דברים מכאן לשם) וכן תן דעתך מה יהא הדין כשראובן מספר כן באפי תלתא, דהיינו בפני לוי [שהוא המדובר] ועוד שנים אחרים. (באר מים חיים - ס"ק ב', ד"ה ונראה)

תשובה: אף ברכילות הרי זה אסור כשמספר על שמעון גנאי גמור, וה"ה באפי תלתא. [בפני שלושה]

אגרומו / הדרו / הארו / והלטרפו / ארימת הגפולה: shemesh648@gmail.com